

τε και ἀρρένων ζήτημα και τὸ τῆς διδασκαλικῆς ἄμα μεθόδου ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου πάντα σχεδὸν ἡμᾶς τοὺς περὶ τὰ γράμματα σπουδαιότατα ἀπασχόλησε, και πλείστοι τῶν τε διδασκάλων και λοιπῶν λογίων τὸ καθ' αὐτὸν ἕκαστος και ἔγραψε και ὠμίλησεν ἐν διατριβαῖς και λόγοις και πραγματεῖαις, και ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις πολλαχού κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπιτυχῶς ἐφῆρμωσεν.

Τὸ δὲ περὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος περιλάλητον και ἄμα σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα κατὰ τοὺς μὲν και λέλυται πως ἤδη και ἀγλαοὺς ἀποφέρει καρπούς, κατὰ τοὺς δὲ μηκέτι.

Ἄφοῦ, λέγω, τοσαῦτα και τοιαῦτα ἐν τῷ ἐκπαιδευτικῷ ἡμῶν κύκλῳ τὰ λεχθέντα και πραχθέντα και ἔτι λεγόμενα και πραττόμενα, δέον ἵνα και περὶ τῶν ἐξετάσεων, αἵτινες ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν εἰσὶ καθιερωμένοι και στοιχεῖον ἀναπόσπαστον τῆς ἐκπαιδεύσεως λογίζονται, ὁποῖαί εἰσι και πῶς συμφέρει μᾶλλον ἵνα γίνωνται αὐταὶ ἀρξώμεθα σκέπτεσθαι και ὁμιλεῖν και πραγματεύεσθαι: «τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον, ὁ μέγας λέγει Ἀριστοτέλης, και ἐν τοῖς ἄλλοις ποιητέον (τὸ ἀληθὲς δηλ. ζητητέον), ἵνα μὴ τὰ πάρεργα τῶν ἔργων πλείω γίνηται». (Ἠθικ. Νικομ.)

Δεύτερον πᾶν ὅ,τι ποιούμεν πρὸς τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἡμῖν νεότητα και παιδικὴν ἡλικίαν, αἵτινές εἰσιν αἱ χρυσαὶ ἐλπίδες παντός μὲν ἔθνους, πολλῶ δὲ μᾶλλον τοῦ ἡμετέρου τληπαθοῦς και ἐν ταῖς προσδοκίαις ἀγαθοῦ μέλλοντος ἀναπαυμένου και δι' αὐτῶν τρεφομένου ἔθνους, πᾶν ὅ,τι, λέγω, μάλιστα ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως και ἀνατροπῆς τῆς νεότητος και τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐργαζόμεθα, ἀνάγκη ἵνα ἐπισκοπώμεν, ἐὰν τὸ ποιούμενον τοῦτο και πραττόμενον πρὸς τὴν βελτίωσιν αὐτῆς τὴν τριττὴν ἀληθῶς ἀγῆ, τὴν ἠθικὴν δηλ. τὴν σωματικὴν και τὴν διανοητικὴν, και ἐὰν ιδιότητας πρὸ πάντων τοῦ ἀγαθοῦ και σπέρματα ἀρετῆς ἐν τῇ ἀπαλῇ αὐτῆς καρδίᾳ καλλιεργῆ και ἀναπτύσῃ, ἢ τούναντίον, πρὸς μὲν τὴν πνευματικὴν αὐτῆς μόρφωσιν ὀλίγον συντελῆ και πρὸς αὐτὴν